

Bara en sminkdemokrati?

Tjugo år efter diktaturens fall arbetar tortyroffer och misstänkta tortyrledare tillsammans i Paraguays parlament. Förra året förlorade den forne diktatorns parti för första gången regeringsmakten, men utredningarna kring tusentals brott mot mänskliga rättigheter har än så länge varit sparsamma.

TEXT & FOTO: KERSTIN EDQUIST

– **UNDER VARJE** grapefruktträd kan det ligga någon begravd, säger utredaren Federico Tatter med låg röst.

Vi är inne på det som under diktaturtiden var Säkerhetsområde Bataljon 40 i de västra delarna av Paraguays huvudstad Asunción. Minst ett trettiotal grapefruktträd breder ut sig på en märklig plats mitt inne på det som än idag är ett stängt polisområde. I en fyrkantig grop står några män som försiktigt skyfflar bort lager efter lager av jord.

Sedan ett par månader tillbaka har en utredningsgrupp börjat göra utgrävningar här, för att leta efter resterna av de minst 300 personer som fortfarande är försvunna sedan Alfredo Stroessners 35 år långa diktatur. Poliserna och soldaterna som tidigare jobbade på området har berättat att grapefruktträden planterades för att dölja att man grävt i jorden och begravt politiska fångar.

Flera av dem som arbetar med utgrävningarna har själva anhöriga som försvunnit.

Paraguay är en "sminkdemokrati" står det på väggarna i landets huvudstad Asunción. Resterna från den 35 år långa diktaturtiden finns fortfarande kvar.

Federico Tatters pappa är en av de personer vars öde fortfarande är okänt.

– Det är klart man hoppas att man ska kunna få svar. Och kanske till och med kunna starta en rättegång, säger han.

I en annan del av Asunción, i Paraguays moderna parlamentsbyggnad, tar senatorm Martín Chiola emot på sitt kontor. Under 1970- och 1980-tal- en jobbade han nära Alfredo Stroessner och blev sedan hälsominister i hans regering. Han an-

klagas av offren som ansvarig för såväl hot som tortyr och försvinnanden. När vi ses på hans kontor kommer han precis från ett möte med president Fernando Lugo.

– Jag förstår inte vad det är för mening med att hålla på och gräva i allt det där. Det är slöseri med tid. Dagens generationer är inte intresserade. Om vi fortsätter att leva i det förflutna kommer vi aldrig att kunna bygga upp vårt land, säger han.

Några dörrar bort sitter Martín Chiolas senatorskollega Alfredo "Goli" Stroessner. Diktatorns barnbarn har levt en stor del av sitt liv i USA, men efter att ha återvänt till Paraguay bestämde sig dottersonen för att engagera sig politiskt och bytte då till sin morfars efternamn. I valet förra året röstades han in i senaten.

– Visst, det begicks misstag och brott mot de mänskliga rättigheterna under diktaturen. Jag är den förste att fördöma dem. Men om

vi studerar general Stroessners regering vid sidan av de mänskliga rättigheterna så var det ett väldigt positivt styre. Det mesta av den infrastruktur som finns i Paraguay idag byggdes till exempel upp under hans tid, säger dottersonen och tillägger att en stor del av befolkningen än idag ser hans morfar som en bra ledare.

Yudith Rolón leder Sanningskommissionen, en statlig institution som skapades 2003 för att utreda de brott mot de mänskliga rättigheterna som begicks från diktaturens början 1954 ända fram till 2003. Efter fyra års utredningar presenterade de en 3 200 sidor lång rapport som innehåller alltifrån tortyr och avrättningar till korruption och olaglig utdelning av mark.

NU JOBBAR kommissionen med att sprida rapporten samtidigt som de fortsätter med utgrävningar och register över vittnesmål och försvunna personer. Yudith Rolón bekräftar att hon möter många som fortfarande stöder Stroessner.

– De nya generationerna vet väldigt lite om vad som hände. Det finns fortfarande skolor som har namn efter ökända tortyrledare och när vi utbildar lärare och rektorer möter vi inte sällan ett motstånd. De säger att det var en liten klick som led under diktaturtiden, medan den stora massan hade det bra. Och det är klart, de som rättade sig i leden satt ju rätt säkert.

En av dem som vägrade rätta sig i leden var läraren och författaren Martín Almada. Han blev av diktatorn stämplad som "intellektuell terrorist" och blev fängslad, torterad och satt i koncentrationsläger innan han 1977 fick asyl i Panama. Sedan dess har han genom

Det är ju samma människor och samma parti som styr domstolarna som under diktaturen. Hur ska vi då kunna få rättvisa?

organisationer, rättegångar och inrättandet av ett museum kämpat hårt för att skipa rättvisa, sprida kunskaper och stärka de mänskliga rättigheterna i dagens Paraguay.

År 2003 fick han Alternativa Nobelpriset för sitt arbete. Jag träffar honom efter en debatt där det civila samhället bjudits in för att tycka till om hur Paraguays rättsväsende borde förändras.

– Bara det att vi bjuds in för att tycka till är ett stort framsteg, men våra domstolar är fortfarande genomruttna. Det är ju samma människor och samma parti som styr domstolarna som under diktaturen. Hur ska vi då kunna få rättvisa? undrar Martín Almada.

Trots att rättsväsendet i stort sett är detsamma menar Yudith Rolón ändå att det har blivit ett öppnare klimat sedan Coloradopartiet förlorade regeringsmakten för ett år sedan.

– En del av den rädsla som fanns tidigare har försvunnit. Fler människor vågar komma till oss och berätta vad de varit med om. Coloradopartiet genomsyrar inte längre hela makten, säger hon.

President Fernando Lugo har å statens vägnar flera gånger bett offren och deras anhöriga om ursäkt, men rent praktiskt har varken utredningarna, rättsprocesserna eller utbildningarna kring diktaturtiden fått mer resurser, berättar Yudith Rolón. För att kunna genomföra utgrävningarna vid Bataljon 40 har utredningsgruppen fått hjälp av interner från fängelset intill. Utan den arbetskraften skulle det vara omöjligt att utföra några undersökningar på platsen.

– Tyvärr får vi knappt någon budget. Jag tror det beror på en motvilja från makthavarna. De

Diktatorns barnbarn Alfredo "Goli" Stroessner sitter i dag i senaten, sida vid sida med tortyroffer från hans morfars styre.

har svårt att säga nej till att man utreder de här fallen, men genom att inte ge oss några pengar tänker de att allt ska själv dö, säger Yudith Rolón.

I Paraguay finns det ingen juridisk möjlighet för de skyldiga att få amnesti, såsom det fanns i till exempel Argentina. Däremot är flera av de anklagade parlamentsledamöter och åtnjuter åtalsimmunitet. Att de idag delar makten med människor som fängslades och torterades under diktaturen ser inte Alfredo "Goli" Stroessner som något problem.

– Det är det som kallas demokrati. Jag sätter mig i senaten bredvid någon som på ett eller annat sätt var offer. Nu går vi bra ihop, för vi lägger våra olikheter åt sidan för Paraguays bästa, säger han.

INNAN VALET sa Lugo att han inte skulle acceptera att arbeta tillsammans med personer som deltagit i brotten mot mänskliga rättigheter under diktaturen, men Martín Almada är besviken på att den nya regeringen, trots flera uttalanden, inte lägger någon stor vikt vid att skipa rättvisa.

FAKTA/Stroessners diktatur

General Alfredo Stroessner kom till makten 1954 i en statskupp. Under hans 35 år långa diktatur förde han en mycket antikommunistisk politik med stöd av USA. Bonderörelser och vänstersympatisörer var de som råkade värst ut. Enligt Sanningskommissionen blev över 20 000 personer direkt utsatta för brott som tortyr och politiska fängslanden. Drygt 300 personer försvann och 3 000 tvingades i exil. År 1989 störtades Stroessner i en statskupp utförd av det egna Coloradopartiet och fria val infördes. Stroessner flydde till Brasilien där han levde i exil tills han dog 2006. Coloradopartiet fortsatte vid regeringsmakten ända till valet förra året då Fernando Lugos koalitionsregering vann en historisk seger. Än så länge har få personer dömts för brotten mot de mänskliga rättigheterna under diktaturtiden. I oktober 2009 öppnades militärens hemliga arkiv från diktaturåren. Polisens arkiv har varit öppna sedan 1992.

– Det är märkligt, men det verkar som att makten får dem att glömma allt de varit med om. Kanske beror det också på att de nu har en bra position, och inte längre är i behov av vare sig några ersättningar eller någon upprättelse.

Samtidigt påpekar Martín Almada att han själv ofta gör likadant.

– Ser du henne där borta, viskar han och pekar på en kvinna på andra sidan salen. Hennes familj var med och mördade och torterade, och hon tycker inte att något ska utredas. Och nu träffas vi och kindpussas och pratar. Det är hyckleri både från hennes och från min sida. Men vad ska man göra? Paraguay är fullt av hyckleri.

PÅ SÄKERHETSOMRÅDE Bataljon 40 har man hittills hittat resterna av fyra kroppar. För de anhöriga återstår en lång process för att ta reda på vilka de är. Med ivrig blick förklarar Federico Tatter hur man först jämför skelettdelarna med de noggranna register som Sanningskommissionen har skapat över de försvunna. För att sedan vara helt säker i identifieringen måste man mala ner benen och göra dna-tester.

Federico Tatter tittar ut över groparna på polisområdet och säger med allvarligare röst:

– Det är stort att vi kan vara här, men frågan är om vi kan slutföra arbetet utan resurser. Lugo har bett offren om ursäkt tio gånger om. Det skulle räcka med en gång, nu behövs det handling också.

I parlamentsbyggnaden diskuteras för dagen skattefrågor och datum för nästa kommunval. Alfredo "Goli" Stroessner avslöjar att han planerar att kandidera till partistyrelsen i Coloradopartiet.

– Demokratin har kommit till Paraguay för att stanna. Det kommer aldrig att bli diktatur igen, det är jag helt säker på, säger han.

Hur kan du vara så säker på det? undrar jag.

– Jo, Coloradopartiet kommer alltid att försvara demokratin. Diktaturstyren är inte längre på modet, den tiden är förbi. ■

Under diktaturtiden "försvann" minst 300 motståndare till diktatorn Stroessner. På Säkerhetsområde Bataljon 40 har man nyligen börjat göra utgrävningar för att leta efter rester av de försvunna kropparna.

